

Høgskolen
i Innlandet

Veronica Blumenthal
**Fritidsboligbefolkningen og
lokalsamfunnet: Kan fritids-
boligeierne bli en ressurs for lokal
utvikling?**

Skriftserien 22 - 2021

østlandsforskning
Eastern Norway Research Institute

© Forfatter/ Høgskolen i Innlandet

ISBN elektronisk versjon: 978-82-8380-312-9

ISSN trykt/elektronisk versjon: 2535-5678

Oppdragsgiver: Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Prosjektleder: Veronica Blumenthal

Emneord: Fritidsbolig, sosial bærekraft, hytte, lokal utvikling, attraktivitet, lokalsamfunn, hyttefolk, metaanalyse

Dato: Desember 2021

FORORD

Østlandsforskning har på oppdrag fra Kommunal- og Moderniseringsdepartementet (KMD) utarbeidet dette notatet, som representerer en systematisk gjennomgang av nyere nordisk forskningslitteratur knyttet til temaet sosial bærekraft og fritidsboligutvikling.

Takk til forsker Aleksander Bern for hans bidrag til gjennomgang av litteraturen og til forsker Birgitta Ericsson for hennes bidrag til kvalitetssikring av notatet.

Vi takker Kommunal- og Moderniseringsdepartementet for oppdraget.

Hamar, den 10. desember 2021

Tonje Lauritzen

instituttleder

Veronica Blumenthal

prosjektleder

INNHold

1	INTRODUKSJON.....	3
2	METODE	4
3	RESULTATER.....	6
3.1	I hvilken grad og hvordan og interagerer fritidsboligbefolkningen og de fastboende med hverandre?	6
3.2	Hva slags sosiokulturell og samfunnsmessige påvirkning har fritidsboligutviklingen på vertsamfunnet?....	8
3.3	Potensiell påvirkning på lokal næringsutvikling, kunnskapsoverføring og innovasjon?.....	12
3.4	Hvordan kan man tilrettelegge for at fritidsboligbrukerne kan bli en ressurs for lokalsamfunnet?.....	16
4	KONKLUSJON	19
5	LITTERATURLISTE	21

1 INTRODUKSJON

Det har vært en stor vekst i antall fritidsboliger i Norge de seneste årene. Per 2018 var det ca. 458 000 fritidsboliger i Norge, mot ca. 200 000 ved inngangen til 70-tallet. Veksten har nærmest vært uavbrutt siden krigstiden med en økning på ca. 4-6000 nye fritidsboliger i året (Ellingsen & Arnesen, 2018). I den samme tidsperioden har det også vært en økning i antall vitenskapelige publikasjoner knyttet til fritidsboligfenomenet, spesielt i de nordiske landene (Müller, 2020). På tross av at det er gjort en del forskning på området, er det likevel en del områder som er dårlig dekket. For mens Ericsson et al. (2010, s. 36) påpeker at «Samlet sett er dagens kunnskapsstatus best når det gjelder lokaløkonomiske virkninger», blir påvirkningen fritidsboligutviklingen har på lokalsamfunnene der fritidsboligene bygges trukket fram som et av områdene der det er behov for mer kunnskap knyttet til hvorvidt og hvordan man kan tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningen kan bli en ressurs for lokalsamfunnet (Arnesen et al., 2021). I dette notatet søker vi å bidra til å tette dette kunnskapshullet gjennom å se på hvilke virkninger og muligheter tilstedeværelse av fritidsboligbrukere kan ha på lokalsamfunnet. Vi ser også på om fritidsboligbrukere kan bidra til positiv utvikling av lokalsamfunnet og hvordan man kan tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningen skal bli en ressurs for lokalsamfunnet. Fokuset i dette notatet ligger altså ikke på hvordan fritidsboligutvikling og bruk påvirker lokaløkonomiske eller kommunaløkonomiske forhold, ei heller hvordan fritidsboligbrukernes tilstedeværelse, i kraft av deres rolle som forbrukere, kan føre til utvikling av nye tjenester og produkter tilpasset deres behov. Fokuset ligger isteden på hvordan fritidsboligbefolkningen kan påvirke sosiokulturelle og samfunnsmessige forhold gjennom tilstedeværelse i vertskommunen, samt hvorvidt fritidsboligbefolkningen kan engasjeres og aktiveres som en ressurs inn i lokal næringsutvikling og innovasjon.

Vi bruker hovedsakelig betegnelsen fritidsboliger framfor hytter i dette notatet. Dette grepet er gjort for å bedre reflektere dagens standard på det vi i det daglige kaller hytter. For der dagligtalen ikke har endret seg har derimot «hyttene» endret seg. Når vi snakker om hytter i dag er det stort sett høyteknologiske, fullutstyrte andrehjem bygd i hyttefelt vi snakker om, heller enn den tradisjonelle frittstående norske hytta uten innlagt vann (Arnesen & Ericsson, 2016).

I dette notatet presenterer vi først den metodologiske tilnærmingen brukt i den systematiske litteraturgjennomgangen som danner grunnlag for analysen. I kapittel 3 presenteres resultatene av analysen som en syntetisert oppsummering av funnene som framgår av de analyserte forskningsarbeidene. Av hensyn til relevans til den norske konteksten er hovedfokuset i presentasjonen av resultatene rettet mot funn fra norske studier, selv om også funn fra de øvrige nordiske landene blir presentert. Kapittelet avsluttes med en presentasjon av mulige strategier og tiltak for hvordan man kan tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningen kan bli en ressurs for lokal næringsutvikling, innovasjon og kompetanseoverføring. Notatet avsluttes med en kort oppsummering og konklusjon i kapittel 4.

2 METODE

Dette notatet er utarbeidet med utgangspunkt i en større systematisk gjennomgang av nordisk forskningslitteratur publisert i perioden 2007-2020 og som omhandler fritidsboligfenomenet (Arnesen et al., 2021). Litteraturgjennomgangen er basert på systematiske søk i nordiske og internasjonale forskningsdatabaser. Søkene ble gjennomført som to separate søk: Det første søket var etter akademisk litteratur (fagfelleverderte tidsskrifter, konferansepresentasjoner og fagbøker) og ble gjennomført i tre internasjonale forskningsdatabaser (Web of Science, Scopus, Hospitality & Tourism Index). Det andre søket var etter såkalt «grå litteratur», som består av forskningsrapporter, publiserte undersøkelser, monografier og andre forskningsarbeider, som ikke er inkludert i de overnevnte vitenskapelige databasene. Dette søket ble gjennomført i nasjonale skandinaviske databaser, dvs. Oria (NO), Cristin (NO), Forskningsdatabasen.dk (DK), Soeg.kb.dk (DK) og DiVA (SE). For å sikre et bredt tilfang av materiale ble søkeord på engelsk, norsk, dansk og svensk inkludert. Søkestrengene som ble brukt i de to søkene er presentert i Vedlegg 1.

Samlet sett resulterte disse to søkene i 587 treff som ble redusert til 288 etter å ha blitt screenet for relevans. Disse treffene ble deretter supplert med ytterligere 137 relevante kilder som ikke ble fanget opp av det systematiske søket. Dette høye antallet tilleggsilder skyldes at en stor andel av rapporter publisert av norske forskningsinstitutt ikke er tilgjengelige via felles søkedatabaser som Oria og Cristin. Ytterligere publikasjoner ble derfor hentet inn fra rapportdatabasene til flere norske forskningsinstitutt (Telemarksforskning, Vestlandsforskning, Ruralis, TØI, Menon og Østlandsforskning) samt fra referanselistene til noen av de mest sentrale publikasjonene innen feltet. Selv med en slik supplering, kan det likevel ikke utelukkes at potensielt relevante treff ikke har blitt fanget opp, noe som kan representere en svakhet i datagrunnlaget.

Etter suppleringen av tilleggsilder ble alle treffene sortert i ulike tematiske kategorier basert på den enkelte publikasjons tematiske innhold. Dersom publikasjonen berørte flere temaer, ble den inkludert i alle relevante kategorier. I dette notatet tar vi for oss de 42 publikasjonene som ble kategorisert under temaet «lokalsamfunnspåvirkning og sosial bærekraft» og som oppfyller følgende kriterier:

Inkluderingskriterier	Ekskluderingskriterier
Publisert i perioden 2007-2020	
Fritidsboligfenomenet er hovedtemaet i publikasjonen	Resultatene som presenteres er ikke knyttet til fritidsboliger
Omhandler fritidsboliger i minst ett av de nordiske landene	
Skrevet på engelsk, norsk, svensk eller dansk	Artikkelen mangler grundig beskrivelse av metode og/eller resultater
Fokuserer på fritidsboligbefolkningens sosiokulturelle og samfunnsmessige påvirkning på vertsamfunnet	Resultatene som presenteres er ikke relatert til sosiokulturell eller samfunnsmessige påvirkning på vertsamfunnet

Disse 42 publikasjonene ble systematisk gjennomgått med fokus på å identifisere:

- Hvilke sosiokulturelle og samfunnsmessige påvirkninger av fritidsboligutviklingen blir identifisert i publikasjonen?
- Hvordan og i hvilken grad interagerer fritidsboligbefolkningen og de fastboende med hverandre?
- Hva er konteksten fenomenet blir studert i?
- Hva slags påvirkning eller potensiell påvirkning har fritidsboligbefolkningens tilstedeværelse på lokal næringsutvikling, kunnskapsoverføring, og innovasjon?
- Hvordan kan man tilrettelegge for at fritidsboligbrukerne skal kunne bli en ressurs for lokalsamfunnet?

Funnene fra disse publikasjonene ble deretter sett i sammenheng med hverandre og syntetisert til en sammenfattende oppsummering som er presentert i kapittel 3.

3 RESULTATER

I dette kapitlet presenteres resultatene fra den systematiske gjennomgangen av nyere nordisk forskningslitteratur knyttet til fritidsboligbefolkningens påvirkning på lokalsamfunnet i vertskommunen. Her tar vi for oss interaksjonen mellom fritidsboligbefolkningen og den fastboende lokalbefolkningen, fritidsboligbefolkningens sosiokulturelle og samfunnsmessige påvirkning, samt deres potensiale som ressurs for lokal næringsutvikling, kunnskapsoverføring og innovasjon, og til sist; hvordan man eventuelt kan tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningen kan bli en ressurs for lokalsamfunnet.

3.1 I hvilken grad og hvordan og interagerer fritidsboligbefolkningen og de fastboende med hverandre?

Nordmenn skiller seg til en viss grad fra sine nordiske naboer når det kommer til sosial kontakt mellom fritidsboligbrukere og lokalbefolkningen.

I finske studier finner man at de fastboende og fritidsboligbefolkningen lever i separate samfunn uten noe særlig kontakt med hverandre. På tross av at de bruker de samme naturområdene store deler av året (Tuulentie & Kietäväinen, 2020).

I Danmark finner man tilsvarende i studie fra et sommerhusområde på Jylland. Her melder fritidsboligbefolkningen at de føler seg godt mottatt og velkomne i området, men oppgir samtidig at de opplever at barrieren mellom de lokale og fritidsboligbefolkningen til tider er for stor. Fritidsboligbefolkningen anser dog ikke dette for å være spesielt negativt ettersom det ikke først og fremst besøker sommerhuset for å sosialisere med de lokale innbyggerne (Jørgensen & Sørensen, 2017). Det har også kommet fram i andre undersøkelser at mens fritidsboligen gjerne er et sosialt møtested, dreier dette seg først og fremst om sosialt samvær med nær familie og venner (hjemmefra), noe som kan forklare den manglende kontakten mellom lokale og fritidsboligfolket.

På samme vis finner Müller et al. (2010) at fritidsboligeiere i Sverige beskriver kontakten med lokalbefolkningen som «midt på treet». De har ikke veldig tette forhold til dem, men relasjonene er heller ikke ikke-eksisterende, det samme gjelder kontakten med andre fritidsboligeiere. Dette forklares med at selv om fritidsboligen blir ansett som en sosial møteplass, dreier dette seg først og fremst om sosialt samvær med nær familie samt venner man kjenner fra før (Müller et al., 2010; Villa, 2011). Videre oppgir et flertall (56%) av de svenske fritidsboligbrukerne i Bohuslän at de ikke synes det er enklere å knytte kontakter med nye mennesker på hytta enn ellers (Müller et al., 2010). Interessant nok rapporterer også barna at de har lite kontakt med andre barn når de befinner seg i fritidsboligen. Hele 40% av barna beskriver kontakten med andre barn i fritidsboligområdet (både hyttenaboer og fastboende) som ubetydelig, som igjen peker på at hyttetid er familietid. For nordmenn med fritidsbolig i samme område i Sverige er dog situasjonen helt motsatt. Her melder ifølge Müller et al. (2010) 56% at de faktisk synes det er enklere å knytte kontakter med folk i

fritidsboligområdet enn hjemme. De har også mer kontakt med hyttenaboene sine enn det de svenske fritidsboligeierne melder om.

På den norske siden av grensen finner Rye (2011) at det i rurale kommuner er en relativt høy grad av sosial interaksjon mellom fritidsboligbefolkningen og de fastboende. Her oppgir 53,2% av innbyggerne at de ofte eller av og til har sosiale interaksjoner med fritidsboligbefolkningen (f.eks. småprat). Videre sier 52% av de lokale innbyggerne at de har en eller flere venner blant fritidsboligbrukerne i egen kommune. En betydelig andel (17,8%) oppgir videre at de ofte interagerer med disse vennene eller at de har mer enn seks venner blant fritidsboligbefolkningen. Lokalbefolkningen vurderer ikke bare relasjonene mellom seg selv og fritidsboligfolket som sterke og viktige, men også som jevnt over gode og en høy andel av de fastboende opplever forholdet mellom de to gruppene som mer harmoniske enn konfliktfylte (Farstad et al., 2009; Rye, 2011).

Tilsvarende oppgir flertallet av fritidsboligbrukerne at de opplever lokalbefolkningen i sin hyttekommune som imøtekommende (Farstad et al., 2009). Hele 81% av fritidsboligeiere i Midt-Gudbrandsdalen sier at de er fornøyde med hvordan de har blitt mottatt av lokalsamfunnet. Kun 4% av utenbygds fritidsboligbrukere i rurale kommuner oppgir ifølge Farstad et al. (2009) at de aldri har sosial kontakt med innbyggerne i vertskommunen, mens 79% oppgir å ha regelmessig sosial kontakt med disse, selv om det ikke kommer tydelig fram hvor dyp denne sosiale kontakten er. Hvor viktig denne kontakten er, ser det ut til at fritidsboligbefolkningen har delte syn på, ettersom en undersøkelse gjennomført av Farstad og Almås (2009) har vist at 33% mener at kontakt med fastboende er viktig, mens 35% mener at den ikke er det (Farstad & Almås, 2009).

Likevel ser det ut til at lokalbefolkningen foretrekker å holde hyttefolket på en viss avstand. Rye (2011) finner nemlig at de som har fritidsboliger i umiddelbar nærhet til egen bolig er betydelig mindre positive til videre fritidsboligutvikling enn de som har nærmeste fritidsbolig mer enn 1 kilometer unna egen bolig. Logikken ser ifølge Rye ut til å være at fritidsboligbefolkningen gjerne skal holdes på litt avstand for å skape minst mulig forstyrrelser, mens Overvåg (2009) peker på at fysisk adskillelse av fastboende og fritidsboligbefolkningen innebærer at de i mindre grad konkurrerer om de samme godene. Dette kan også henge sammen med «ikke i min bakgård»-tankegangen («not in my backyard»), som går på at man gjerne er positiv til utvikling, så lenge den ikke skjer i mitt nærområde.

En potensiell forklaring for hvorfor nordmenn skiller seg ut fra sine nordiske naboer når det kommer til sosial kontakt mellom fritidsboligbefolkningen og den øvrige befolkningen kan ha sammenheng med at skillet mellom disse to gruppene ikke nødvendigvis er like tydelig i Norge. I en undersøkelse gjennomført av Rye (2011) i norske rurale kommuner finner man at hele 21,6% av respondentene har både primær og sekundærbolig i samme kommune. I samme undersøkelse ble lokalbefolkningen spurt om hvorvidt de hadde noe inntrykk av hvor fritidsboligeierne kom fra. På dette svarte 8% at de hadde inntrykk av at fritidsboligbefolkningen kom fra egen kommune, mens 34,1% svarte at de kom fra andre rurale kommuner. Lokalbefolkningen oppfatter dermed ikke fritidsboligbefolkningen som representanter for «de urbane andre» (urbane mennesker som bor langt unna), men som rurale folk som dem selv. De som oppfatter fritidsboligeierne slik er over 50% mer positive til fritidsboligutviklingen enn de som anser fritidsboligbefolkningen til å tilhøre gruppen «de urbane andre». Tilsvarende viser en landsdekkende undersøkelse gjennomført av Norsk senter for bygdeforskning i 2008 at 45% av utenbygds hyttebrukere har slekt bosatt i fritidsboligkommunen, mens 20% selv har bodd i fritidsboligkommunen tidligere (Farstad et

al., 2009). Fritidsboligbefolkningen og lokalbefolkningen i de rurale hyttekommunene består dermed ikke nødvendigvis av to tydelig atskilte kategorier (lokale/verter og [utenbygds] gjester) slik forskningslitteraturen på fritidsboliger ofte forutsetter. Dette kan være noe av forklaringen bak det lave konfliktnivået som er identifisert mellom fritidsboligbefolkningen og den fastboende lokalbefolkningen i Norge (Rye, 2011). Det er dog også sannsynlig at det lave konfliktnivået som det rapporteres om i de overnevnte studiene kan ha endret seg betydelig siden disse ble publisert. Flere av disse studiene er rundt 10 år gamle og som nevnt over ble det allerede da meldt om en betydelig andel av lokalbefolkningen som var negative til fritidsboligutviklingen og enda større andel som var skeptiske til ytterligere utvikling i antall fritidsboliger. Siden den gang har det blitt bygget i overkant av 41 500 fritidsboliger i Norge¹.

3.2 Hva slags sosiokulturell og samfunnsmessige påvirkning har fritidsboligutviklingen på vertsamfunnet?

Funn fra Farstad et al. (2009) viser at 25% av befolkningen i rurale hyttekommuner² i Norge mener at fritidsboligutviklingen i stor grad preger kommunen deres, men på hvilken måte?

For det første fører fritidsboligutviklingen til en inntreden av nye/fremmede folk i etablerte sosiale rom (Farstad & Almås, 2009). Dette behøver dog ikke nødvendigvis å være negativt, 80% av ordførerne sier nemlig at fritidsbefolkningen har en positiv påvirkning på det sosiale livet i kommunen, mens 69% mener at fritidsbefolkningen har en positiv effekt på kultur- og opplevelsestilbudet i kommunen (Kroken et al., 2010). Farstad og Almås (2009, s. 3) nyanserer imidlertid dette bildet noe ved å påpeke at:

«Uansett i hvilken grad fritidsboligfolket er integrert i lokalsamfunnet, så kan de med sin tilstedeværelse bringe urbane impulser til bygda, ved å at deres konsumvaner, selskapskultur og livsstiler kommer til uttrykk. Mens noen grupper kan bidra til et mer variert kulturliv, vil andre grupper bidra med mer utagerende festing. Slike sosiokulturelle endringer kommer gjerne i "pakker", slik at det vanskelig lar seg gjøre å plukke fra øverste hylle, selv om noen fritidskommuner skulle ønske det.» (Farstad og Almås (2009, s. 3)

Fritidsboligbefolkningens påvirkning på lokalsamfunnet er altså ikke nødvendigvis utelukkende positiv, den er heller ikke nødvendigvis utelukkende negativ. Den er isteden mangefasettert og kan bringe med seg både fordeler og ulemper. Etter hvert som antall fritidsboliger øker og disse i stadig større grad bygges som høystandards fritidsboliger

---

¹ Tall fra 2010 sammenlignet med tall fra 2021.

Statistisk sentralbyrå, 05467: Eksisterende bygningsmasse. Antall fritidsbygninger og fritidsbygninger per kvadratkilometer, etter statistikkvariabel og år. Hentet fra: <https://www.ssb.no/statbank/table/05467>

² I de ulike forskningsarbeidene som er referert i dette notatet har man lagt ulike definisjoner til grunn når man har definert hva som betegnes som «rurale kommuner» og «rurale fritidsboligkommuner». Felles for disse definisjonene er dog at de måler ruralitet basert på en eller flere av følgende indikatorer: sentralitet (avstand til nærmeste tettsted), andel bosatt i spredtbygde strøk, og/eller andel sysselsatte i primærnæringene. I definisjonen av «rurale fritidsboligkommuner» har man gjerne satt disse kriteriene sammen med kriterier om antall fritidsboliger per innbygger i kommunen. Av plasshensyn vil ikke de ulike definisjonene anvendt i de enkelte forskningsarbeidene bli presentert her.

beregnet på helårsbruk, øker også bruken og fritidsboligfolkets tilstedeværelse i vertskommunen (Hiltunen et al., 2016). Dette kan føre til økt potensialet for konflikt mellom den deltidsboende fritidsboligbefolkningen og den fastboende lokalbefolkningen, slik vi har sett internasjonalt (Overvåg & Berg, 2011).

Så langt peker dog flere studier på at den sterke fritidsboligveksten man har sett i rurale strøk i Norge synes å ha skjedd uten store konflikter, både når det gjelder lokalbefolkningens reaksjoner på kommunenes fritidsboligsatsing, og i forholdet mellom fastboende og hyttefolket (Rye & Farstad, 2011). I sin studie av fritidsboligkommuner på Østlandet, finner for eksempel Overvåg og Berg (2011) at konfliktnivået er relativt lavt, på tross av den store betydningen fritidsboliger har i disse kommunene. Videre finner forfatterne at de konfliktene som oppstår, gjerne står mellom utbyggere på den ene siden og lokalbefolkning, fritidsboligeiere og andre (f.eks. miljøvernorganisasjoner) på den andre siden. Dette står i kontrast til det man har sett internasjonalt, der konflikter ofte står mellom fritidsboligbefolkningen og lokalsamfunnet (Rye & Farstad, 2011). I Norge viser det seg derimot at det ofte er et interessefelleskap mellom fritidsboende og den øvrige lokalbefolkningen, spesielt når det er snakk om større utbyggingsprosjekter (Overvåg & Berg, 2011). På samme måte ser vi at både fastboende og fritidsboligeiere følger den samme "ikke i min bakgård»-tankegangen (Farstad & Rye, 2013). Ingen av gruppene er nødvendigvis kritiske til videre utvikling i kommunen, så langt denne utviklingen ikke foregår i deres nærområde (Farstad, 2013; Kaltenborn et al., 2009). Slik sett er fritidsboligeiernes tilstedeværelse i kommunen med på å skape flere "back yards" som potensielt kan føre til flere protester mot videre utvikling (Farstad & Rye, 2013).

På tross av at fritidsboligbefolkningen ofte har en interesse i utviklingen som foregår i vertskommunen, viser det seg at deres interesser i liten grad hensyntas når kommunene utformer sin politikk og at fritidsboligeierne i liten grad inkluderes i lokale beslutningsprosesser. I en undersøkelse gjennomført av Kroken et al. (2010) blant norske ordførere svarer 68% at fritidsbefolkningen sjelden eller av og til er involvert i politiske prosesser i vertskommunen (f.eks. gjennom folkemøter der fritidsbefolkningen inkluderes eller gjennom formaliserte hytteråd/utvalg/forum o.l.). Bare 16% av ordførerne svarer at fritidsboligbefolkningen ofte er involvert i slike prosesser. Noe som også kan ha sammenheng med hvor mange fritidsboliger det finnes i kommunen og hvor framtrædende disse er sammenlignet med den øvrige befolkningen. Fritidsboligeiernes egen interesse for å delta i politiske prosesser i vertskommunen varierer og man ser at disse i større grad er involvert i politiske prosesser som direkte angår deres interesser som hytteeiere enn i andre politiske spørsmål i kommunen. Dette henger igjen sammen med den tidligere nevnte «ikke i min bakgård»-tankegangen og at fritidsboligeiere primært er engasjert i saker som er direkte eller indirekte påvirker deres eiendom eller det nærliggende friluftsområdet (Ellingsen & Arnesen, 2018; Farstad, 2011). Farstad (2011) finner for eksempel at fritidsboligbrukere forsøker å påvirke administrasjonen av de delene av den lokale infrastrukturen som de selv benytter seg av, og peker på eksempler der fritidsboligbrukere har forsøkt å påvirke snømåkingstidspunkter eller aksjonert for opprettholdelsen av fergeleier.

Hvorvidt lokalbefolkningen er villig til å akseptere at fritidsboligbefolkningen prøver å påvirke lokale forhold, samt tilegne seg rettigheter og goder avhenger av hvorvidt lokalbefolkningen opplever at fritidsboligbefolkningen bidrar til lokalsamfunnet eller at fordelene med fritidsboligutviklingen veier opp for ulempene med utviklingen (Farstad, 2011). Disse

fordelene kan komme i form av bidrag til lokaløkonomien (flere jobber, bedre utvalg i butikken, eiendomsskatt etc.) eller sosiale bidrag gjennom at fritidsboligbrukerne bidrar til mer «liv og røre» i lokalsamfunnet. At fritidsboligbefolkningen sees på som en pool av potensielle framtidige fastboende blir også sett på som en fordel i denne sammenhengen. Blant de innbyggerne som opplever at fritidsboligutviklingen i betydelig grad bringer med seg slike fordeler er holdningene til at fritidsboligbefolkningen forsøker å tilegne seg goder og rettigheter betydelig mer positive enn blant dem som opplever at fritidsboligutviklingen kun i minimal grad bringer med seg slike fordeler. Blant disse oppfattes dette isteden som at fritidsboligbefolkningen prøver å ta seg urettmessig til rette i vertskommunen (Farstad, 2011).

Den samme tendensen har man sett i Finland, der synet på utenlandske fritidsboligeieres tilstedeværelse er betydelig mer positivt blant de som høster økonomiske fordeler av deres tilstedeværelse, enn dem som ikke gjør det (Honkanen et al., 2016). Lokalbefolkningens holdninger til fritidsboligbrukerne påvirkes også av de sosioøkonomiske forskjellene mellom de to gruppene. Dersom disse forskjellene oppleves som store vil dette slå negativt ut (Hiltunen et al., 2016). Dette gjelder spesielt dersom lokalbefolkningen oppfatter at fritidsboligbefolkningen besitter ulike typer kapital som kan gi fritidsboligbrukerne mer makt enn dem selv. Et eksempel på dette kan være at man opplever at fritidsboligbrukerne (takket være nettverk og økonomiske ressurser) har tilgang på gode advokater og kan ta saken sin til rettsapparatet, noe de lokale ikke nødvendigvis har ressursene til. Slike opplevde skjevheter i maktforholdet mellom de to gruppene kan, ifølge både Farstad (2011) og Hiltunen et al. (2016) føre til en fiendtlig innstilling ovenfor fritidsboligbrukerne som gruppe. Dette gjenspeiles også i en undersøkelse gjennomført av Rye (2011), der hele 17,7% sa seg enig i påstanden om at «fritidsboligbrukere kan gjøre som de vil i min kommune». I en undersøkelse utført av Kroken et al. (2010, s. 9) finner man derimot at «bare et lite mindretall (4 %) av ordførerne er enige i påstanden om at fritidsbefolkningen tar seg for mye til rette.»

Ryes (2011) undersøkelse viste videre at selv om flertallet av befolkningen i rurale strøk er positive til dagens fritidsboligutvikling og opplever at fordelene med utviklingen veier opp for de negative sidene, er det likevel en betydelig minoritet (19%) som er negative til fritidsboligutviklingen. Denne minoriteten mener at problemene knyttet til fritidsboligutviklingen ikke veies opp av fordelene utviklingen bringer med seg. Den samme gruppen rapporterer likevel stort sett om harmoniske forhold til den nåværende fritidsboligbefolkningen, noe også majoriteten av lokalbefolkningen gjør. Generelt beskrives forholdet mellom lokalbefolkningen og fritidsboligbefolkningen som positivt av lokalbefolkningen. Kun 4,1% beskriver forholdet mellom de to gruppene som konfliktfylt (Rye, 2011). Når det kommer til videre utvikling av fritidsboliger i egen kommune, er derimot den rurale befolkningen generelt mer skeptiske. Under en tredjedel (28,6%) av respondentene i Ryes (2011) undersøkelse svarer bekreftende på påstanden om at fritidsboligutvikling bør oppmuntres sterkere i min kommune. Noe som betyr at en stor andel av de som er positive til dagens fritidsboligsituasjon, ikke ønsker at det skal legges til rette for ytterligere fritidsboligutvikling. I en tilsvarende undersøkelse svarte 37% av den fastboende lokalbefolkningen at de var svært eller delvis uenige i at bostedskommunen bør åpne for ytterligere utbygging av fritidsboliger (Farstad et al., 2009). Noe som peker på at fritidsboligutviklingen, for en betydelig andel av lokalbefolkningen, er i ferd med å nå en tålegrense. At det finnes en slik tålegrense bekreftes også av at Rye (2011) finner at motstanden mot fritidsboliger er høyere i kommuner med høy tetthet av fritidsboliger. Hvor denne tålegrensen går vil variere fra kommune til kommune og avhenger, som tidligere nevnt,

blant annet av hvordan lokalbefolkningen oppfatter balansen mellom fordelene og ulempene fritidsboligutviklingen fører med seg. Der det er høyere tetthet av fritidsboliger kan det ha blitt mer knapphet på ettertraktede goder, slik som jaktrettigheter, tilgang på ubebygde rekreasjonsområder, skiløyper etc., noe som kan påvirke lokalbefolkningens oppfatning av balansen mellom fordelene og ulempene fritidsboligutviklingen bringer med seg.

For å unngå framtidig konflikt og bevare det harmoniske forholdet mellom heltids- og deltidsbefolkningen er det viktig at kommunene evner å sikre de fastboende tilstrekkelige kollektive gevinster fra fritidsboligutviklingen og at man klarer å synliggjøre disse gevinstene ovenfor lokalbefolkningen (Farstad & Almås, 2009).

Fritidsboligbefolkningens engasjement i lokalsamfunnet

Førti prosent av norske ordførere oppgir at de opplever at fritidsboligbefolkningen engasjerer seg i lokalsamfunnet og at de oppleves som både imøtekommende, positivt innstilt til kommunen og ressurssterke (Kroken et al., 2010).

I Sverige har man funnet at svenske fritidsboligeiere aktivt involverer seg i lokale lag og foreninger i fritidsboligkommunen. Det mest vanlige var å engasjere seg i allmenninger (knyttet til f.eks. skogsområder eller brygger), hele 48,1% av respondentene var medlem av slike foreninger og hele 6,7% oppgav å ha styreverv i disse foreningene. Videre oppga i underkant av 10% å være medlem av lokalhistoriske og lokale kulturarvsorganisasjoner, etterfulgt av nabolagsråd, jakt- og fiskelag, samt sportsforeninger. Fritidsboligeiere som engasjerte seg i slike foreninger tenderte til å ha høyere utdanningsnivå og inntekt enn ikke-medlemmer (Nordin & Marjavaara, 2012). I Norge har man ikke gjort tilsvarende omfattende undersøkelser, men en undersøkelse om fritidsboligbrukernes bidrag til Hvalersamfunnet finner Rubach og Nilsen (2012) at fritidsboligbrukerne bidrar gjennom medlemskap i hytteforeninger og -vel, samt kulturvernforeninger, deltagelse på lokale arrangementer og gjennom bruk av lokale tjenester. Hvor stort dette bidraget er, er derimot uklart, og tall fra Distriktscenterets innbyggerundersøkelse, gjennomført i tre rurale kommuner i Norge, viser at kun 5% av fritidsboligbefolkningen ukentlig eller månedlig deltar i organisert sosiale fritidsaktiviteter i vertskommunen gjennom f.eks. lag og frivillige organisasjoner. Hele 67% oppgir at de aldri gjør det (Distriktscenteret, 2021).

Fortrengning, gentrifisering og tilflytting

I den internasjonale forskningslitteraturen skrives det mye om at fritidsboligutviklingen kan føre til fortrengning («displacement») av lokalbefolkningen som følge av blant annet økning i bolig- og tomtepriser. Men i en studie basert på svenske registerdata finner Hoogendoorn og Marjavaara (2018, s. 109) at:

«no existing empirical evidence to support that second home-induced displacement of permanent residents occurs, even in areas with the most extreme preconditions for this.»

Det samme har man også funnet i tidligere studier fra skjærgården rundt Stockholm, der man finner at lokalbefolkningen emigrerer vekk fra de populære fritidsboligøyene i forbindelse med studier, jobbmuligheter, etablering av familie osv., heller enn fordi de blir fortrent av fritidsboligutviklingen (Marjavaara, 2007, 2009). Samtidig indikerer Hoogendoorn og

Marjavaaras (2018) studie at det foregår en gradvis gentrifisering av de rurale fritidsboligkommunene, ettersom innflyttere gradvis endrer områdetets profil. Forfatterne konkluderer dog med at dette har mindre å gjøre med fritidsboligbrukerne i seg selv, men henger isteden sammen med at flere fritidsboligeiere ender med å gjøre om sine fritidsboliger til permanente hjem når de pensjonerer seg (Hoogendoorn & Marjavaara, 2018). Dermed er det fritidsboligeiernes valg om å flytte permanent til fritidsboligen som har en reell sosio-kulturell påvirkning på lokalsamfunnet, blant annet gjennom at de bidrar til å akselerere aldringen av befolkningen i kommunen (Hoogendoorn & Marjavaara, 2018; Marjavaara, 2007).

I Norge har man i enkelte kommuner preget av befolkningsnedgang sett på fritidsboligbefolkningen som potensielle framtidige heltidsinnbyggere (Farstad, 2013), noe det også kan sies å finnes et visst potensiale for. Når fritidsboligbefolkningen blir spurt om de kunne tenke seg å flytte til kommunen de har fritidsbolig i, svarer mellom 15% (Villa & Farstad, 2011) og 21% (Distriktssenteret, 2021) bekreftende på dette. Likevel er det kun 5% av norske kommuner som har utviklet en strategi for dette (Kroken et al., 2010). En kunne kanskje tenke at den lave andelen kommuner med en slik strategi kan ha sammenheng med at fraflytningsproblematikk og fritidsboliger ikke nødvendigvis er aktuelle problemstillinger i alle kommuner. Dette stemmer nok for en del kommuner, men samtidig viser den samme undersøkelsen at kun 16% av kommunene mener at en slik strategi ikke er aktuell for dem. Det kan altså se ut til at dette er en tematikk det i liten grad jobbes målbevisst med i norske kommuner, selv om dette kan ha endret seg noe de siste årene.

3.3 Potensiell påvirkning på lokal næringsutvikling, kunnskapsoverføring og innovasjon?

Det er velkjent at fritidsboligbefolkningen er med på å forlenge turistsesongen, øke etterspørselen etter produkter og tjenester, samt bidra til å skape et mer solid markedsgrunnlag for lokale aktører i vertsamfunnet (Larsson & Muller, 2017). Men kan fritidsboligbefolkningens tilstedeværelse i lokalsamfunnet også bidra til innovasjon, kunnskapsoverføring og næringsutvikling på andre måter?

Tidligere har den norske fritidsboligbefolkningen blitt beskrevet som lokalpatrioter som er stolte av fritidsboligdestinasjonen og som er villige til å bidra til lokal utvikling (Flognfeldt, 2002). Denne beskrivelsen støttes også av Lier og Solbakken (2019) som beskriver fritidsboligbefolkningen som gode, lojale ambassadører som ønsker å støtte opp om lokalt næringsliv, lokale arrangement og aktiviteter. Deres studie viste videre at hele 92% av fritidsboligeierne i Nordre Land kommune framsnakker fritidsboligkommunen. Doris et al. (2016) trekker dog fram at fritidsboligbefolkningen også kan gi et mer direkte bidrag til lokal næringsutvikling og innovasjon, forbi deres roller som forbrukere og ambassadører. De peker nemlig på at fritidsboligbefolkningen, som utenforstående, har mulighet til å identifisere uutnyttet markeds potensial, spesielt innen områder de selv er interessert i eller har kompetanse på. De kan også fungere som brobyggingsagenter som kan utvide den sosiale kapitalen i lokalsamfunnet ettersom de ofte har tilgang til eksterne finansielle og profesjonelle nettverk som de kan bruke for å trekke inn eksterne ressurser til vertskommunen (Doris et al., 2016; Gallent, 2014).

Dette ble også undersøkt i en svensk studie av Robertsson og Marjavaara (2015) der man fant at det oppstår det forfatterne kaller en «seasonal buzz» i fritidsboligområdet. Denne «sesongsummingen» innebærer at folk fra ulike klynger, med ulik bakgrunn, kompetanse og erfaring kommer sammen og skaper nye midlertidige klynger. Disse nye klyngene eller nettverkene bidrar så til informasjonsflyt inn og ut av vertskommunen og kan således bidra til både kunnskaps-, ressurs- og kompetansetilførsel til kommunen. Robertsson og Marjavaaras (2015) undersøkelse viste faktisk også at informasjonen som utveksles i disse nettverkene var viktig for den enkelte aktørs yrkesliv. I undersøkelsen har man først og fremst sett på den kunnskapen fritidsboligeierne selv henter fra denne «sesongsummingen», og hele 61% av fritidsboligeierne svarer at de har lært noe nytt fra de menneskene de har interagert med i fritidsboligkommunen. Det kommer ikke fram av studien hva de har lært og om denne lærdommen kommer fra interaksjon med lokalbefolkningen eller fra interaksjon med andre fritidsboligbrukere. Fra de intervjuene som er gjort i forbindelse med studien kommer det dog fram at lokale bedrifter har dratt nytte av fritidsboligbefolkningen som forretningskontakter og som samarbeidspartnere. De lokale bedriftseiere anerkjenner også at fritidsboligeiere sitter på relevante ressurser, kunnskap og nettverk, noe som peker på at kunnskapsutvekslingen også går mellom fritidsboligbefolkningen og lokalsamfunnet. Studien viser videre at det er ren sosial kontakt (og ikke nødvendigvis forretningskontakter) som dominerer de lokale nettverkene som oppstår i tilknytning til fritidsboligene. Forfatterne peker derfor på at det er behov for å jobbe mer systematisk med å tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningens engasjement og ressurser kan nyttiggjøres i den lokale utviklingen i vertskommunen, uten at forfatterne kommer med noen konkrete forslag til hvordan man kan tilrettelegge for dette (Robertsson & Marjavaara, 2015).

I Norge viste en landsomfattende studie blant norske ordførere at 33% av kommunene i noen sammenhenger hadde hatt nytte av fritidsbefolkningens yrkeskvalifikasjoner (36% svarte «vet ikke», 31% svarte at de ikke hadde hatt det). Av de som svarte at de ikke hadde hatt nytte av fritidsbefolkningens yrkeskvalifikasjoner, hadde 78% ikke en gang vurdert muligheten for dette (Kroken et al., 2010), noe som peker på at vi her er inne på relativt upløyd mark i norsk sammenheng. Men hva sier fritidsboligbrukerne selv?

Fritidsboligbefolkningens interesse for å bidra lokalt

I en undersøkelse gjennomført på Hvaler svarer 16% av fritidsboligbrukerne at de personlig bidrar i en eller annen form til næringslivet, kulturlivet eller foreningslivet på Hvaler (Rubach & Nilsen, 2012). I en annen norsk undersøkelse gjennomført blant rurale fritidsboligkommuner i hele landet, finner Farstad et al. (2009, s. 55) at kun «*åtte prosent av utenbygds hyttebrukere har bidratt aktivt i utviklingen av ny aktivitet eller næring i vertskommunen sin.*» I den samme undersøkelsen svarer 19% av fritidsboligbefolkningen at de av og til eller ofte deltar på dugnader eller annet frivillig arbeid i fritidsboligkommunen, mens 18% en sjelden gang deltar på dette (Farstad et al., 2009). Det er altså snakk om en relativt liten andel av fritidsboligbefolkningen som aktivt bidrar til den lokale utviklingen. At andelen er lav betyr likevel ikke nødvendigvis at den er ubetydelig. Tall fra en casestudie gjennomført av Nordbø (2014), i Tinn og Vinje kommune bidrar nemlig til å sette disse prosentandelene i perspektiv. I denne undersøkelsen svarte henholdsvis 18% (Tinn kommune) og 15% (Vinje kommune) av fritidsboligeierne ja på spørsmålet om de kunne tenke seg å bidra *aktivt* til utvikling av lokalsamfunnet i vertskommunen. Ser vi på de faktiske tallene som skjuler seg bak disse prosentandelen utgjør dette 152 personer i Tinn kommune og 27 personer i

Øyfjell i Vinje. Dette er ikke nødvendigvis høye tall, men for en liten kommune utgjør disse likevel et betydelig ressurspotensial.

I Nordbøs (2014) studie spørres det også om hvordan fritidsboligeierne kunne tenke seg å bidra:

Vehicles for knowledge transfer/areas of participation	Tinn		Øyfjell	
	Number	%	Number	%
Be a mentor for a local company	61	7	7	4
Be part of the board of a local company	108	13	9	5
Sit on a committee for local development	73	9	5	3
Make an effort to develop local business life	66	8	5	3
Move or establish your own company	26	3	1	1
Get involved in local political work	12	1.5	0	0
Participate in establishing local meeting arenas	39	5	4	2
Participate in local neighbourhood activities and collective work	92	11	27	15

Tabell 1: Hvordan fritidsboligeierne kunne tenke seg å bidra til lokal utvikling (Nordbø, 2014, s. 1652)

Som vi ser av tabellen over, viser fritidsboligeierne interesse for å bidra på en rekke ulike måter; gjennom å sitte i styret i lokale bedrifter, delta i nabolagaktiviteter og dugnader, sitte i lokalutviklingskomiteer, gjøre en innsats for å utvikle det lokale næringslivet og være mentor for en lokal bedrift. Her kommer også verdien av å se på de faktiske tallene tydelig fram. I Tinn kommune oppgir for eksempel 13% av fritidsboligeierne at de kunne tenke seg å sitte i styre til en lokal bedrift, noe som tilsvarer 108 personer - et betydelig antall for en liten kommune som Tinn. Tilsvarende sier 26 personer (3%) av fritidsboligeierne at de kunne tenke seg å etablere eller flytte egen bedrift til Tinn kommune. I tillegg svarer 14% av fritidsboligbefolkningen i Tinn at de ønsker mer kontakt med lokalbefolkningen og enkelte svarer eksplisitt at de ønsker seg en arena for å komme i kontakt med næringslivet for idéutvikling og nettverksbygging. Som Nordbø (2014, s. 1652) påpeker:

“For a small rural community such as Tinn, these numbers present an interesting possibility for business development, diversification and construction of the critical rural entrepreneurial mass.”

Tilsvarende viste en fritidsboligundersøkelse fra Midt-Gudbrandsdalen at 43% er villige til å stille opp på lokale dugnader for skiløyper, stier osv., 11% kunne tenke seg å delta i lag og foreninger (utover velforeninger) i fritidsboligkommunen, 16% ønsker å bidra med å ta styreverv i lokale bedrifter, 17% ønsker å levere tjenester/kompetanse/rådgivning, mens 10% ønsker å bidra med finansiering/sponsing/ kjøp av aksjer i lokale bedrifter (Lier & Solbakken, 2019).

Det finnes med andre ord et betydelig potensial for å engasjere fritidsboligbefolkningen i lokal nærings- og stedsutvikling. Det viser seg også at fritidsboligeierne, dersom vi tar utgangspunkt i fritidsboligbefolkningen i Tinn og Øyfjell, også besitter den nødvendige kapitalen, kompetansen og kunnskapen til å bli viktige bidragsytere til lokal innovasjon og entreprenørskap (Nordbø, 2014).

	Tinn	Øyfjell
Managerial and entrepreneurial experiences	%	%
Top manager	15	11
Manager	33	39
Own company	22	14
Employed	38	45
Other	10	13
Unanswered	6	8

Tabell 2: Entreprenørskaps- og ledelseserfaring blant fritidsboligeiere i Tinn og Øyfjell (Nordbø, 2014, s. 1649).

I Tinn eier 22% av fritidsboligrespondentene eget firma (mot 14% i Øyfjell), 48% har leder- eller toppledererfaring (mot 14% i Øyfjell). Blant de som svarer at de kunne tenke seg å bidra aktivt i lokal samfunnsutvikling er andelen som eier egen bedrift og har ledererfaring enda høyere. De som ønsker å bidra er også høyt utdannede. 78% av de som kunne tenke seg å bidra i Tinn kommune hadde høyere utdanning, mens tilsvarende tall for Øyfjell var 56% (Nordbø, 2014). Til sammenligning ligger landsgjennomsnittet for høyere utdanning på 35,3% ifølge tall fra SSB³.

At de overnevnte tallene er hentet fra casestudier gjør at de må tolkes med en viss forsiktighet, da de ikke nødvendigvis lar seg overføre til andre kommuner i Norge. Det er likevel interessant å se at respondentene både i Midt-Gudbrandsdalen og i de to Telemarkskommunene gir et så tydelig uttrykk for et de ønsker å bidra aktivt i vertskommunen. Det kan peke på at det ligger et betydelig potensial for å involvere fritidsboligbefolkningen mer aktivt i nærings- og stedsutviklingen i vertskommunen.

Det er samtidig viktig å være klar over at det ikke er gitt at involvering av fritidsboligbefolkningen vil føre til lokal innovasjon. Sosial, kulturell og økonomisk avstand mellom fastboende og fritidsboligbefolkningen har betydning i denne sammenhengen. For stor avstand begrenser lokale ambisjoner om interaksjon og integrering (en forutsetning for kunnskapsoverføring), mens for stor grad av nærhet kan føre til "lock-in" av "sånn har vi alltid gjort det"-mentalitet som virker hindrende på innovasjon og utvikling av nye ideer. Ideelt bør altså avstanden mellom de to gruppene være et sted midt imellom, der man er nære nok til å ikke utfordre de lokale normene og verdiene, men langt nok unna til å våge å forfølge nye ideer og markeder (Doris et al., 2016). Videre viser en studie fra Island (Huijbens, 2012) at når fritidsboligeierne opplever en sterk stedstilhørighet til fritidsboligområdet kan det føre til et sterkt ønske om å bevare det fritidsboligbrukerne oppfatter som stedets «rurale idyll». En slik mentalitet kan påvirke i retning av å bevare «status quo» heller enn innovasjon. Påvirkningen av disse faktorene er det viktig å være bevisst på, når vi i neste kapittel skal se på hvordan man kan jobbe med å tilrettelegge for at fritidsboligbrukerne kan bli en ressurs for lokalsamfunnet.

³ <https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva>

3.4 Hvordan kan man tilrettelegge for at fritidsboligbrukerne kan bli en ressurs for lokalsamfunnet?

At fritidsboligbefolkningen potensielt kan være en viktig faktor i lokal innovasjon og næringsutvikling er altså etablert, men skal man utnytte dette potensialet krever det en genuin vilje fra lokalsamfunnet til å inkludere fritidsboligbefolkningen i sin utviklingspolitikk. Det krever videre at det finnes et mottaksmiljø og en kunnskapsinfrastruktur som kan tilrettelegge for kunnskaps-, kompetanse- og ideoverføring (Flognfeldt, 2002; Robertsson & Marjavaara, 2015). Både politikere, myndigheter og næringsliv må støtte opp om og tilrettelegge for at fritidsboligbefolkningens latente engasjement skal få utløp (Nordbø, 2014).

Samtidig peker Doris et al. (2016) på at manglende sosiale bånd mellom de midlertidige fritidsmigrantene og lokale interessenter kan være et hinder for at man kan utnytte den menneskelige, økonomiske, kulturelle og sosiale kapitalen fritidsboligbefolkningen besitter. Det å tilrettelegge for sosial kontakt og utvikling av bånd mellom fritidsboligbefolkningen og de fastboende kan dermed være et viktig første steg for å kunne nyttiggjøre fritidsboligbefolkningen som en ressurs for lokalsamfunnet (Doris et al., 2016; Rye, 2011). Som tidligere nevnt har også lokale innbyggere som oppgir å ha bekjente og venner blant fritidsboligbefolkningen, nesten dobbelt så høy sannsynlighet for å være positiv til videre fritidsboligutvikling (Rye, 2011). Å tilrettelegge for sosial kontakt mellom fastboende og deltidsboende kan dermed ikke bare være en viktig måte å tilrettelegge for kunnskapsoverføring, men kan også være et konfliktdepnende tiltak. Samtidig blir det å ha et sosialt nettverk i fritidsboligkommunen trukket fram som viktig for ønsket om å skulle tilbringe mer tid i fritidsboligen (Distriktssenteret, 2021). Fordelene med sosiale bånd mellom fritidsboligbefolkningen og lokalbefolkningen er dermed mange, men hvordan kan man tilrettelegge for økt interaksjon mellom fritidsboligbefolkningen og de fastboende?

Uformelle møteplasser

Et naturlig sted å starte er å tilrettelegge for uformelle møteplasser og spontane møter mellom fritidsboligbefolkningen og de fastboende i vertskommunen (Tuulentie & Kietäväinen, 2020). Dette ser nemlig ut til å være en mangelvare i dag. I en undersøkelsesserie gjennomført av Distriktssenteret (2021) svarer kun mellom 32 og 39% av fritidsboligeierne at det finnes gode uformelle møteplasser i fritidsboligkommunen. Tilsvarende, finner man i den tidligere omtalte casestudien fra Tinn at fritidsboligbefolkningen ønsker mer kontakt med lokalbefolkningen og flere felles møteplasser (Nordbø, 2014).

En måte dette kan gjøres på er slik man har gjort det i Amtoft i Danmark, der den lokale lystbåthavnen vokste fram som en naturlig møteplass, takket være fellesskapet som naturlig oppstod knyttet til felles båtinteresse blant brukerne av havnene (Jørgensen & Sørensen, 2017). Senere har man så bygd ut havnen med grillplass og arrangementsbygg i et forsøk på å videreutvikle havnen som møteplass og for å tiltrekke fastboende og fritidsboligeiere (som ikke nødvendigvis deler denne båtinteressen). En måte å skape interaksjon mellom de to gruppene på kan altså være å tilrettelegge for slike felleskap knyttet til spesifikke interesser gjennom å bygge felles fasiliteter som deles av både fastboende og deltidsboende. Eksempler på dette kan være bålplasser, gapahuker, skiløyper og åpne hytter (Tuulentie & Kietäväinen, 2020). Ukentlige markeder, ala bondens marked har også vist seg å kunne fungere som møteplasser mellom både fastboende og fritidsboligeiere (Verma & Taegen, 2019).

Sosiale aktiviteter og festligheter

Hvis vi ser på hvilke andre lokale initiativ som fenger fritidsboligbefolkningen ser vi fra Müller et al. (2010) at det først og fremst er sosiale aktiviteter og festligheter som lokker. Mer enn en tredjedel av de svenske fritidsboligbrukerne i undersøkelsen svarer at de deltar på slike aktiviteter i fritidsboligområdet. Andre lokale initiativ, som veibyggingdugnader, naturverntiltak og protestaksjoner lokker derimot betydelig færre. Sosiale aktiviteter som festligheter, felles arrangementer i tilknytning til feiring av høytider og arrangementer med fokus på lokal kultur og historie (som fritidsboligbrukere har uttrykt en spesiell interesse for (Huijbens, 2012; Nordin & Marjavaara, 2012)) kan dermed være en annen vei å gå for å skape kontakt mellom de to gruppene.

Lokale organisasjoner, lag og foreninger

En tredje måte å tilrettelegge for økt sosial kontakt og nettverksbygging mellom fritidsboligbefolkningen og den øvrige lokalbefolkningen er å tilrettelegge for og oppmuntre fritidsboligeiere til å bli medlem av lokale lag og foreninger i vertskommunen. Slike organisasjoner kan være en viktig arena for sosial interaksjon mellom de to gruppene og kan også være en kilde til involvering og engasjement. Man ser nemlig at fritidsboligeierne som er medlem av slike organisasjoner bruker fritidsboligen mer enn de som ikke er det. De har også lengere utdanning og høyere inntekt enn den øvrige fritidsboligbefolkningen (Nordin & Marjavaara, 2012). De fritidsboligbrukere som allerede er medlemmer av lokale lag og foreninger er dermed en attraktiv gruppe å aktivere i lokal kunnskaps- og kompetanseoverføring. Dessuten kan denne gruppen, gjennom sitt medlemskap i slike foreninger, også sies å ha et engasjement i lokalsamfunnet, noe som er relevant ettersom en sterk følelse av tilhørighet til fritidsboligområdet og lokalsamfunnet er oppgitt som en av grunnene til at fritidsboligbefolkningen ønsker å delta aktivt i lokal utvikling (Nordbø, 2008, 2014). Denne gruppen av fritidsboere kan også være motivert til å bidra i kraft av sine interesser, ettersom spesialinteresser og ønsket om å utvikle prosjekter og arrangementer basert på dette også blir oppgitt som en av motivasjonene bak ønsket om å bidra lokalt (Nordbø, 2008, 2014).

Kontorfelleskap

Videre er det interessant at mellom 10% og 15% av fritidsboligbrukerne som har svart på Distriktssenterets (2021) innbyggerundersøkelser oppgir at tilgang på et kontorfelleskap kan bidra til at de vil bruke fritidsboligen mer. Fra tidligere studier har vi sett at 21% svarer at de kan utføre hele eller deler av jobben sin fra fritidsboligen (Farstad et al., 2009), mens funn fra Tinn og Øyfjell viser at henholdsvis 18% og 14% av hyttefolket bruker fritidsboligen som hjemmekontor ofte eller noen ganger (Nordbø, 2014). Disse tallene er dog noen år gamle og det kan tenkes at dette har endret seg betydelig siden disse undersøkelsene ble gjennomført, spesielt med tanke på effekten koronapandemien har hatt på normaliseringen av hjemmekontor og fjernarbeid. Likevel kan disse undersøkelsene si noe om villigheten for å jobbe fra fritidsboligen, for blant de som oppgav at de ikke brukte fritidsboligen som hjemmekontor, var manglende eller dårlig internetttilgang oppgitt som en av hovedgrunnene (Nordbø, 2014). Andre igjen oppgav at de ikke brukte fritidsboligen som hjemmekontor fordi de så på hytta som et fristed der jobbaktiviteter

ikke hører hjemme. Tilgang på kontorfellesskap eller fleksible «co-working spaces» kan tilby en løsning, både for de som mangler nødvendige fasiliteter og de som ønsker å beholde fritidsboligen som et fristed. Dersom slike co-working spaces benyttes av både fritidsboligbefolkningen og lokale næringslivsaktører, kan disse utvikle seg til å bli viktige møteplasser mellom de to gruppene. Slik sett kan utvikling av fleksible «co-working spaces» være en aktuell strategi for å tilrettelegge for samhandling og kunnskapsoverføring mellom fritidsboligbefolkningen og lokale næringslivsaktører.

Andre tiltak

Nordbø (2008, s. 106-108) peker videre på følgende konkrete tiltak som kan bidra til å tilrettelegge for at fritidsboligeierne kan bli en ressurs for lokal næringsutvikling, kunnskapsoverføring og innovasjon:

- Dugnader knyttet til f.eks. løyperydding og etablering av nye løyper
- Etablering av en «webbasert ressursbank/database hvor hyttefolk som ønsker å delta vis a vis spesifikke områder og bransjer har mulighet for å registrere sin CV og preferanser.»
- «etablere flere møteplasser mellom hyttefolk og det lokale næringslivet for idédugnad, erfaringsutveksling, nettverksbygging og samarbeid. Møteplassene kan være både via web, fysiske, etc.»
- «Næringsetaten i kommunene i samarbeid med relevante aktører bør legge til rette for at hyttefolk som profesjonsmessig er knyttet til såkalte frie yrker (advokater, leger, tannleger, ingeniører, arkitekter, rådgivere, konsulenter og forskere, osv.) kan "flytte" deler av praksisen sin til hyttekommunen. Tilsvarende tilrettelegging har vært gjennomført i Oppdal, hvor en del fritidshuseiere med privatpraktiserende virksomhet, har etablert kontordag i hyttekommunen både via etablering av hjemmekontor og etablering i Oppdal Næringshage samt Oppdal Medisinske Senter»
- «"Mulighetens møte" Møte mellom aktører i lokalt næringsliv og Hyttefolk. Foredrag, diskusjoner og kulturinnslag. 1-2 ganger årlig»

4 KONKLUSJON

Det viser seg altså at norske fritidsboligbrukere i større grad har kontakt med sine hyttenaboer og med befolkningen i vertskommunen enn det som er tilfellet for våre nordiske naboer. Dette kan dog ha sammenheng med at mange i Norge fortsatt har familiære eller slektsmessige bånd til kommunen fritidsboligen deres ligger. I studiene som er gjennomgått i dette notatet meldes det om at forholdet mellom fritidsboligbefolkningen og lokalbefolkningen stort sett er harmonisk, men at det finnes en betydelig minoritet som opplever at fritidsboligutviklingen bringer med seg flere ulemper enn fordeler. Man har også sett at der det er større tetthet av fritidsboliger er det også høyere konfliktnivå. Det meldes også om at blant de som er positive til dagens fritidsboligbefolkning er det likevel mange som er skeptiske til ytterligere fritidsboligutvikling i sin kommune. Dette tyder på at man på flere steder i Norge er i ferd med å nå en sosial tålegrense hva gjelder antall fritidsboliger. Det er dog viktig å merke seg at flere av studiene som er presentert i dette notatet er mellom 7 og 11 år gamle og at det siden den gang har vært en betydelig vekst i antall fritidsboliger i Norge. For flere av fritidsboligområdene der man på undersøkelsestidspunktet meldte at utviklingen nå begynte å nærme seg lokalbefolkningens tålegrense, kan denne grensen allerede ha blitt nådd eller potensielt også overskredet. Her er det et tydelig behov for mer oppdatert forskning.

Videre kommer det i litteraturgjennomgangen fram at det finnes et betydelig potensial for større nyttig gjøring av fritidsboligbefolkningen i lokal steds- og næringsutvikling i vertskommunen. Fritidsboligbefolkningen er generelt høyt utdannet og enkelte casestudier peker på at de er en gruppe som potensielt sitter på mye relevant kunnskap, kompetanse, nettverk og ressurser. Kun et mindretall av fritidsboligbefolkningen viser interesse for å bidra aktivt i lokal steds- og næringsutvikling vertskommunen, men dette mindretallet er likevel stort nok til å kunne ha en signifikant betydning for små vertskommuner. Det er dog viktig å merke seg at studiene som omhandler teamet i liten grad viser til konkrete bidrag fra fritidsboligbefolkningen og peker kun på i hvilken grad fritidsboligbefolkningen gir uttrykk for en interesse i å bidra aktivt. Dette har tilsynelatende sammenheng med at det ikke er tilrettelagt for slik aktiv involvering av fritidsboligbefolkningen i lokalsamfunnet og at det mangler et mottaksapparat som kan tilrettelegge for realisering og kanalisering av denne typen engasjement. Dette kan man dog forsøke å tilrettelegge gjennom blant annet å skape ulike former for møteplasser mellom fritidsboligbefolkningen og lokalbefolkningen. Slike møteplasser kan ta form som alt fra mer uformelle møteplasser for spontane møter slik som båthavner, gapahuker, markeder, kulturarrangementer, felles høytidsfeiring, festligheter osv. til mer formelle møteplasser som «mulighetsmøter» i regi av den lokale næringsforeningen. Å involvere fritidsboligbefolkningen i lokale lag, foreninger og organisasjoner kan være en annen måte å tilrettelegge både for kunnskapsoverføring og for relasjonsbygging mellom fritidsboligbefolkningen og den fastboende lokalbefolkningen. Utviklingen av co-working spaces i vertskommunen som også er tilgjengelig for fritidsboligbefolkningen, for eksempel på timesbasis, kan potensielt også være en fruktbar strategi for å sette fritidsboligbefolkningen i kontakt med lokale næringslivsaktører.

Før en vurderer å innføre slike strategier bør en være oppmerksom på at det ikke nødvendigvis er en direkte sammenheng mellom det folk svarer når de fyller ut et spørreskjema og hva de gjør i praksis. Det at det uttrykkes et ønske om å bidra aktivt i vertsamfunnet omvendes altså ikke nødvendigvis til aktiv involvering i praksis. Det kunne derfor ha vært interessant å utvikle et følgeforskningsprosjekt der man følger kommuner som ønsker å tilrettelegge for denne typen involvering av fritidsboligbefolkningen, for å måle hvorvidt slike tiltak har en effekt på kunnskapsoverføring fra fritidsboligbefolkningen til lokalt næringsliv og hvorvidt dette bidrar til lokal næringsutvikling og innovasjon.

Avslutningsvis er det viktig å påpeke at selv om det i dette notatet presenteres resultater og funn fra en rekke ulike rapporter og forskningsarbeider er en av hovedkonklusjonene fra denne gjennomgangen, at litteraturen på temaet er fragmentert. Feltet er i stor grad preget av enkeltstående studier og mindre casestudier og det er en betydelig mangel på større studier som undersøker de samme problemstillingene på tvers av flere ulike kontekster. Det er et stort behov for mer forskning på temaet og kanskje spesielt for forskning som kan bygge videre på de studiene som allerede er publisert, for å undersøke hvorvidt disse funnene også gjør seg gjeldende i andre kontekster eller om ulike kontekster kan bringe fram ulike resultater. Dette vil kunne bidra til å gi oss bedre innsikt i hvilken påvirkning den lokale konteksten har for hvordan fritidsboligutviklingen påvirker lokalsamfunnene i vertskommunene.

5 LITTERATURLISTE

- Arnesen, T., Blumenthal, V., Bråtå, H. O., Ellingsen, W., Ericsson, B., Kvamme, S., Lerfald, M. & Moe, W. K. (2021). *Fritidsboligen og innlandssamfunnet: en kunnskapsstatus*. Østlandsforskning/HINN. <https://create.piktochart.com/output/54712668-kunnskapsstatus-fritidsboliger-1-juni-2021>
- Arnesen, T. & Ericsson, B. (2016). Policy responses to the evolution in leisure housing: From the plain cabin to the high standard second home the norwegian case. I *Second Home Tourism in Europe: Lifestyle Issues and Policy Responses* (s. 285-306). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315607948-22>
- Distriktssenteret. (2021). Innbyggerundersøkelse fra tre norske kommuner. (Personlig kommunikasjon, Hildegunn Nordtug 24.11.21).
- Doris, A. C., Jen, C., Suzanne de la, B., Marco, E. & Roger, M. (2016). New mobilities – new economies? Temporary populations and local innovation capacity in sparsely populated areas. I A. Taylor, D. B. Carson, P. C. Ensign, L. Huskey, R. O. Rasmussen & G. Saxinger (Red.), *Settlements at the Edge: Remote human settlements in developed nations* (New Horizons in Regional Science series). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781784711962.00016>
- Ellingsen, W. & Arnesen, T. (2018). *Fritidsbebyggelse - fra byggesak til stedsutvikling* [Oppdragsnotat for Kommunal- og moderniseringsdepartementet](ØF-Notat, Issue. Østlandsforskning. https://www.ostforsk.no/wp-content/uploads/2018/09/201803_Fritidsbebyggelse-fra_byggesak_til_stedsutvikling.dotx.pdf
- Farstad, E., Rye, J. F. & Almås, R. (2009). *By, bygd og fritidsboliger 2008: Kommentert frekvensrapport* (Bygdeforskning rapport, Issue. Norsk senter for bygdeforskning. N. s. f. bygdeforskning. <https://ruralis.no/en/publications/r-1009-by-bygd-og-fritidsboliger-2008-kommentert-frekvensrapport/>
- Farstad, M. (2011). Rural residents' opinions about second home owners' pursuit of own interests in the host community. *Norsk Geografisk Tidsskrift-Norwegian Journal of Geography*, 65(3), 165-174. <https://doi.org/10.1080/00291951.2011.598551>
- Farstad, M. (2013). Local Residents' Valuation of Second Home Owners' Presence in a Sparsely Inhabited Area. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 13(4), 317-331. <https://doi.org/10.1080/15022250.2013.863062>
- Farstad, M. & Almås, R. (2009). Fra økt konfliktpotensial til vinn/vinn: Hvordan kan bygdefolk flest tjene på fritidsboligbrukernes tilstedeværelse i bostedskommunen? . *Tidsskriftet UTMARK*, 2009(1). https://utmark.org/portals/utmark/utmark_old/utgivelser/pub/2009-1/art/Farstad_Almaas_Utmark_1_2009.html
- Farstad, M. & Rye, J. F. (2013). Second home owners, locals and their perspectives on rural development. *Journal of Rural Studies*, 30, 41-51. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2012.11.007>
- Flognfeldt, T. (2002). Second-Home Ownership: A Sustainable Semi-Migration. I A. M. Williams & C. M. Hall (Red.), *Tourism and migration: New relationship between production and consumption* (s. 187-203) (The GeoJournal Library). Kluwer Academic Publishers. https://doi.org/10.1007/978-94-017-3554-4_10
- Gallent, N. (2014). The Social Value of Second Homes in Rural Communities. *Housing, theory, and society*, 31(2), 174-191. <https://doi.org/10.1080/14036096.2013.830986>

- Hiltunen, M. J., Pitkänen, K., Vepsäläinen, M. & Michael Hal, C. (2016). Second home tourism in Finland: Current trends and eco-social impacts. I *Second Home Tourism in Europe: Lifestyle Issues and Policy Responses* (s. 165-198). Taylor and Francis. <https://doi.org/10.4324/9781315607948-17>
- Honkanen, A., Pitkänen, K. & Hall, M. C. (2016). A Local Perspective on Cross-Border Tourism. Russian Second Home Ownership in Eastern Finland. *International Journal of Tourism Research*, 18(2), 149-158. <https://doi.org/10.1002/jtr.2041>
- Hoogendoorn, G. & Marjavaara, R. (2018). Displacement and second home tourism: A debate still relevant or time to move on? I *The Routledge Handbook of Second Home Tourism and Mobilities* (s. 98-112). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315559056>
- Huijbens, E. H. (2012). Sustaining a Village's Social Fabric? *Sociologia Ruralis*, 52(3), 332-352. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9523.2012.00565.x>
- Jørgensen, M. R. & Sørensen, M. (2017). Interaktioner, relationer og samspil. Amtoft sommerhusområde og dets nærmiljø. I L. V. Knudsen (Red.), *Væk Fra Hverdagen: Sommerhuse ved Limfjorden* (s. 191-222). Aalborg Universitetsforlag.
- Kaltenborn, B. P., Andersen, O. & Nellemann, C. (2009). Amenity development in the Norwegian mountains Effects of second home owner environmental attitudes on preferences for alternative development options. *Landscape and Urban Planning*, 91(4), 195-201. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2009.01.001>
- Kroken, A., Logstein, B., Storstand, O. & Villa, M. (2010). *Norske kommuner og fritidsbefolkningen: Kommentert frekvensrapport*. Norsk senter for bygdeforskning. N. s. f. bygdeforskning. <https://ruralis.no/publikasjoner/r-0910-norske-kommuner-og-fritidsbefolkningen-komentert-frekvensrapport/>
- Larsson, L. & Muller, D. K. (2017). Coping with second home tourism: responses and strategies of private and public service providers in western Sweden. *Current Issues in Tourism*, 22(16), 1958-1974. <https://doi.org/10.1080/13683500.2017.1411339>
- Lier, A. A. & Solbakken, K. O. (2019). *Analyse på kobling mellom deltidsinnbyggere og lokalbutikk - basert på en gjennomgang av utvalgte fritidsboligundersøkelser gjennomført av Norsk Turistutvikling i perioden 2014-2019*. N. Turistutvikling.
- Marjavaara, R. (2007). Route to destruction? Second home tourism in small island communities. *Island Studies Journal*, 2(1), 27-46.
- Marjavaara, R. (2009). An inquiry into second-home-induced displacement. *Tourism and Hospitality, Planning and Development*, 6(3), 207-219. <https://doi.org/10.1080/14790530903363373>
- Müller, D., Nordin, U. & Marjavaara, R. (2010). *Fritidsboendes relationer till den svenska landsbygden: Resultat av en enkät bland svenska fritidshusägare 2009*. Umeå universitet. U. universitet. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:314953/FULLTEXT01.pdf>
- Müller, D. K. (2020). 20 Years of Nordic second-home tourism research: a review and future research agenda. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 21(1), 91-101. <https://doi.org/10.1080/15022250.2020.1823244>
- Nordbø, I. (2008). *Hyttefolk = Nyttefolk?* [Rapport]. Fjellregionsamarbeidet, KR.D. http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/dok/tidsskrift_nyhetsbrev/2008/regionalnytt-nr-4-2008.html?id=506115#nyrapp
- Nordbø, I. (2014). Beyond the Transfer of Capital? Second-Home Owners as Competence Brokers for Rural Entrepreneurship and Innovation. *European Planning Studies*, 22(8), 1641-1658. <https://doi.org/10.1080/09654313.2013.784608>

- Nordin, U. & Marjavaara, R. (2012). The local non-locals: Second home owners associational engagement in Sweden. *Tourism*, 60(3), 293-305.
<https://www.scopus.com/inward/record.uri?eid=2-s2.0-84870004919&partnerID=40&md5=dfc78b3d3d227841478d9cca600105f3>
- Overvåg, K. (2009). *Second homes in Eastern Norway : from marginal land to commodity* (Publikasjonsnr. 2009:238) [NTNU]. Trondheim.
- Overvåg, K. & Berg, N. G. (2011). Second homes, rurality and contested space in eastern Norway. *Tourism Geographies*, 13(3), 417-442.
<https://doi.org/10.1080/14616688.2011.570778>
- Robertsson, L. & Marjavaara, R. (2015). The Seasonal Buzz: Knowledge Transfer in a Temporary Setting. *Tourism Planning and Development*, 12(3), 251-265.
<https://doi.org/10.1080/21568316.2014.947437>
- Rubach, S. & Nilsen, M. (2012). *Kartlegging av Hyttefolkets bidrag til Hvalersamfunnet. Undersøkelse gjennomført for Hvaler Hytteforening* [Oppdragsrapport](OR.3212). Norsk institutt for bærekraftsforskning, NORSUS. N. Norsk institutt for bærekraftsforskning.
- Rye, J. F. (2011). Conflicts and contestations. Rural populations' perspectives on the second homes phenomenon. *Journal of Rural Studies*, 27(3), 263-274.
<https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2011.03.005>
- Rye, J. F. & Farstad, M. (2011). Idyll i hyttebygda? Lokalbefolkningens perspektiver. I M. S. Haugen & E. P. Stræte (Red.), *Rurale brytninger* (s. 141-160). Tapir akademisk forlag.
- Tuulentie, S. & Kietäväinen, A. (2020). New Rural Community? Narratives from Second Home Owners about Everyday Life in a Tourist Region in Finnish Lapland. *Sociologia Ruralis*, 60(2), 357-374. <https://doi.org/10.1111/soru.12288>
- Verma, I. & Taegen, J. (2019). Access to Services in Rural Areas from the Point of View of Older Population-A Case Study in Finland. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(23), Artikkel 4854.
<https://doi.org/10.3390/ijerph16234854>
- Villa, M. (2011). *Fritidsbustader og fritidsbuande: Utfordringer og mulegheiter – dagens situasjon og framtidens bilde* (2011/1). Norsk senter for bygdeforskning.
https://distriktssenteret.no/wp-content/uploads/2013/09/notatbygdeforskning_second-homes-kdu-16-mars.pdf
- Villa, M. & Farstad, M. (2011). *Hytteliv og lokalsamfunn* [Rapport]. Norsk senter for bygdeforskning. <http://hdl.handle.net/11250/2367802>

Høgskolen
i Innlandet

Dette notatet representerer en systematisk gjennomgang av nyere nordisk forskningslitteratur knyttet til sosial bærekraft og fritidsboligutvikling.